

Ngữ văn 10
Tiết 81

PHONG CÁCH NGÔN NGỮ NGHỆ THUẬT

I-LÝ THUYẾT

I. Ngôn ngữ nghệ thuật

- 1. Khái niệm:** Là ngôn ngữ gợi hình, gợi cảm được dùng trong văn bản nghệ thuật.
- 2. Phân loại:** Ngôn ngữ tự sự (truyện, tiểu thuyết, bút kí, kí sự, phóng sự...), ngôn ngữ thơ (ca dao, vè, thơ...), ngôn ngữ sân khấu (kịch, chèo, tuồng...).
- 3. Chức năng:** thông tin và thẩm mĩ.

II. Phong cách ngôn ngữ nghệ thuật

1. Tính hình tượng

* Ví dụ:

*“Trong đầm gì đẹp bằng sen,
Lá xanh bông trắng lại chen nhị vàng.
Nhị vàng, bông trắng, lá xanh,
Gần bùn mà chẳng hôi tanh mùi bùn.”*

(Ca dao)

* **Nhận xét:** tư tưởng, tình cảm về cái đẹp không biểu hiện trực tiếp qua từ ngữ hay câu văn mà qua các hình tượng (lá xanh, bông trắng, nhị vàng); bao trùm là hình tượng sen như một tín hiệu thẩm mĩ về phẩm chất thanh cao, đẹp đẽ trong tự nhiên và trong xã hội.

* **Kết luận:**

Tính hình tượng:

- Là cách diễn đạt thông qua một hệ thống các hình ảnh, màu sắc, biểu tượng... để người đọc liên tưởng, suy nghĩ đến những vấn đề trong cuộc sống.
- Có thể được tạo ra bằng cách sử dụng các biện pháp tu từ (so sánh, nhân hóa, ẩn dụ, hoán dụ...).
- Làm cho ngôn ngữ nghệ thuật trở nên đa nghĩa và hàm súc.

2. Tính truyền cảm

* Ví dụ:

*“Khi sao phong gấm rủ là,
Giờ sao tan nát như hoa giữa đường.
Mặt sao dày gió dạn sương,
Thân sao bướm chán ong chường bấy thân.”*
(Trích “Nỗi thương mình”, *Truyện Kiều*)

* **Nhận xét:** Ngôn ngữ giàu chất tạo hình, biểu cảm làm nổi bật cảm giác đau đớn nhức nhối của nhân vật; bộc lộ rõ nét thái độ xót thương, trân trọng của nhà thơ đối với cảnh ngộ, phẩm chất của Kiều và gợi sự đồng cảm sâu sắc trong lòng người đọc.

* **Kết luận:**

Tính truyền cảm thể hiện ở chỗ làm cho người đọc (nghe) cùng vui buồn, yêu thương, căm giận, tự hào,... như chính người viết (nói); gợi ra sự đồng cảm sâu sắc giữa người viết với người đọc.

3. Tính cá thể hoá

* Ví dụ:

“Chén rượu hương đưa say lại tỉnh,
Vầng trăng bóng xế khuyết chưa tròn
(Hồ Xuân Hương)

“Thình thoảng nàng trăng tự ngẩn ngơ
Non xa khỏi sự nhạt sương mờ”
(Xuân Diệu)

“Rừng thu trăng rọi hòa bình
Nhớ ai tiếng hát ân tình thủy chung”
(Tố Hữu)

* Nhận xét:

- Trong thơ Hồ Xuân Hương, trăng ý chỉ cuộc đời dở dang của người phụ nữ một mình uống rượu trong đêm mong giải buồn lại càng buồn hơn.
 - Trong thơ Xuân Diệu, trăng như người con gái đẹp với nỗi buồn u uẩn, se xót, lạnh lẽo, xa xôi khi mùa thu đến.
 - Trong thơ Tố Hữu, trăng là biểu tượng của đất nước thanh bình, của cuộc sống yên vui với sự hòa hợp âm áp nghĩa tình quân dân cả nước.
- => Sự khác biệt cho thấy tài năng của mỗi nhà thơ trong việc vận dụng ngôn từ, xây dựng ý thơ,...

* Kết luận:

Tính cá thể hóa:

- Thể hiện ở khả năng vận dụng các phương tiện diễn đạt chung (ngữ âm, từ vựng, cú pháp, tu từ...) của cộng đồng vào việc xây dựng hình tượng nghệ thuật của mỗi nhà văn, nhà thơ.
- Thể hiện ở vẻ riêng trong lời nói của từng nhân vật trong tác phẩm nghệ thuật; trong cách diễn đạt từng sự việc, từng hình ảnh, từng tình huống khác nhau trong tác phẩm.
- Tạo cho ngôn ngữ nghệ thuật những sáng tạo mới lạ, không trùng lặp.

II-BÀI TẬP-LUYỆN TẬP

1-BÀI 1: Hãy chọn đáp án đúng.

Câu 1: Đặc trưng nào là đặc trưng quan trọng nhất tạo nên sự khác biệt của phong cách ngôn ngữ nghệ thuật với các phong cách ngôn ngữ khác?

- a. Tính hình tượng
- b. Tính cá thể hóa
- c. Tính truyền cảm
- d. Tính cụ thể hóa

Câu 2: Khi nói: “*Đây giọng thơ Tố Hữu, còn kia giọng thơ Chế Lan Viên; đây ngôn ngữ Nguyễn Tuân, còn kia văn Vũ Trọng Phụng...*” là nói đến đặc trưng nào của phong cách ngôn ngữ nghệ thuật?

- a. Tính hình tượng
- b. Tính cá thể hóa
- c. Tính truyền cảm
- d. Tính đa nghĩa

Câu 3: “*Hình tượng “Bánh trôi nước” trong bài thơ cùng tên của nữ sĩ Hồ Xuân Hương không chỉ miêu tả về một món ăn dân tộc, mà còn ngụ ý nói đến thân phận của người phụ nữ trong xã hội lúc đó, đồng thời khẳng định vẻ đẹp bên ngoài và phẩm chất bên trong của họ.*” Đoạn văn trên muốn nói đến đặc trưng nào của phong cách ngôn ngữ nghệ thuật?

- a. Tính truyền cảm
- b. Tính hình tượng
- c. Tính thẩm mỹ
- d. Tất cả đều đúng

Câu 4: Đoạn văn sau muốn nói tới đặc trưng nào của phong cách ngôn ngữ nghệ thuật? “*Nhà văn, nhà thơ thường có sở thích, sở trường riêng trong diễn đạt: có người thiên về miêu tả cận kề, có người thiên về phác họa đôi nét làm dấu hiệu để gợi ra một cái gì đó; có người mạnh về dùng ngôn ngữ sinh hoạt ở nông thôn, có người sở trường về dùng ngôn ngữ ở thành thị; có người ưa chuộng lối diễn đạt mang phong vị ca dao...*”

- a. Tính đa nghĩa
- b. Tính thẩm mỹ
- c. Tính cá thể hóa
- d. Tính truyền cảm

2-BÀI 2:

Nếu cho em thông tin trong một bản tin dự báo thời tiết như sau: “Huế, mưa to”, em sẽ dùng ngôn ngữ sinh hoạt để truyền tin đến cho mọi người như thế nào?

“Nỗi niềm chi rứa Huế ơi!

Mà mưa xối xả trắng trời Thừa Thiên”

Cách truyền đạt của Tố Hữu có gì khác với cách em vừa trình bày? Tố Hữu đã sử dụng phong cách ngôn ngữ nào và hiệu quả của việc dùng phong cách ngôn ngữ đó là gì?

2-BÀI 2:

Dựa trên những đặc trưng của phong cách ngôn ngữ nghệ thuật, hãy viết một đoạn văn từ 08 đến 10 dòng trình bày cảm nhận về cái hay, cái đẹp (ở phương diện nội dung, nghệ thuật) của một đoạn thơ mà em yêu thích nhất.

3-BÀI 3:

Hãy vận dụng phong cách ngôn ngữ nghệ thuật để sáng tác một bài thơ lục bát về chủ đề tự chọn (gia đình, thầy cô, bạn bè...) và chỉ ra biểu hiện của tính hình tượng, tính truyền cảm, tính cá thể hóa trong bài thơ đó.